

Oslo, 11.10.2017

Høringssvar: Endring i reglene om nydyrking

Sammendrag

Sabima vil med dette støtte hovedtrekkene i Landbruks- og matdepartementets forslag til endringer i jord om lov (LOV-1995-05-12-23) § 11 andre ledd og forskrift om nydyrking (FOR-1997-05-02-423). Et forbud mot nydyrking av myr er samfunnsøkonomisk lønnsomt, vil gi store utslippskutt og beskytter sårbar natur mot inngrep. Et forbud vil gi små konsekvenser for jordbruket, fordi det de færreste steder er behov for den jordkvalitetet nydyrking av myr kan gi. Vi mener det ikke bør innføres kriterier for unntak for forbud mot nydyrking. I tillegg mener vi at det på sikt også må bli forbudt å dyrke opp myrer som er grunnere enn 30 cm, av hensyn til det rike biologiske mangfoldet på mange slike myrer.

Hvorfor må nydyrking av myr bli forbudt?

Det er mange grunner til at vi må la myra ligge. Dette er de viktigste:

Nydyrking medfører klimagassutslipp

Myr består av dødt plantemateriale, og inneholder på grunn av den anaerobe nedbrytingsprosessen som skjer store mengder karbon. Norske myrer inneholder minst 950 millioner tonn karbon, tilsvarende ca 3500 millioner tonn CO₂ eller Norges årlige utslipp av klimagasser i 66 år¹.

Vi er klar over at tilgangen til egnet nydyrkingsareal er begrenset. I Norge finnes omtrent 12 millioner dekar arealer med jordsmonn og andre egenskaper som kan egne seg for nydyrking. Dette tilsvarer ca 3,7 prosent av Norges landareal. Til sammenligning er i dag ca 3 prosent av landarealet oppdyrket.

I perioden 2007-2016 er det i gjennomsnitt godkjent 16 000 dekar for nydyrking hvert år. Arealet har variert fra år til år. Arealet med myr som faktisk er nydyrket i denne perioden er på om lag 2600 dekar i året, noe som utgjør 16 % av den totale nydyrkingen.

Reduksjonene i utslippskutt blir ulike avhengig av hvor mye myr man antar ville blitt dyrket opp i framtida uten et forbud. En referansebane på 2000 dekar/år er rimelig, samtidig som det er stor usikkerhet ved ved framtidige anslag. NIBIO slår fast i sin «Tilleggsutredning knyttet til kostnadseffektivitet og klimaeffekter av forbud mot nydyrking av myr» av 29. mai 2017 at det ikke er grunnlag for å velge et annet framtidig nivå for areal av total nydyrking enn det som er brukt i NIBIO Rapport 43/16, «Kunnskapsgrunnlag om nydyrking av myr». De totale utslippskuttene ved et

¹ <https://www.regjeringen.no/no/tema/klima-og-miljo/naturmangfold/innsiktsartikler-naturmangfold/vatmark/id2339659/>

forbud mot nydyrking av myr vil ved en referansebane på 2000 dekar nydyrking/år være på 188 126 tonn CO₂-ekvivalenter i 2050, og ved en referansebane på 4000 dekar nydyrking/år 376 252 tonn CO₂-ekvivalenter i 2050. Den årlige utslippsreduksjonen i 2050 vil være mellom 3 og 6 prosent av jordbrukets utslipp (inkludert CO₂ fra myr). En slik utslippsreduksjon ville være en viktig del av landbrukets samlede innsats for å bli mer klimavennlig.

Vi kan ikke produsere mat uten utslipp av klimagasser. Men vi må gjøre tiltak for å produsere mat på en mest mulig klimavennlig måte, gitt de naturlige forutsetningene vi har i Norge. I dag kommer nærmere 30 % av jordbrukets klimautslipp² fra myrer som allerede er dyrka opp. Vi må nå sørge for at dette tallet ikke øker.

Det trengs ikke mer nydyrka myr for å produsere mat i Norge

Dyrket myr brukes i hovedsak til produksjon av gras til slått. Mindre arealer brukes til potet og rotvekster. Myr er dårlig egnet til korndyrking, og mesteparten av de dyrkbare myrarealene i Norge finnes dessuten utenfor korndyrkingsområdene. Behovet for dyrking av myr er betinget av behovet for gras til høsting, som antas å gå ned i årene framover. Derfor vil det ikke være stort behov for nydyrking av myr av hensyn til framtidig matproduksjon³. Det er et langt større problem at matjord går ut av produksjon. I perioden 2007 til 2015 har det hvert år blitt omdisponert mellom i underkant av 10 000 og 15 000 dekar dyrka og dyrkbar jord til andre formål enn landbruksproduksjon. Et sterkere jordvern er det som behøves for å sikre framtidig norsk matproduksjon, ikke muligheten til å nydyrke myr. Når vi nydyrker myr som i hovedsak brukes til å produsere gras, vil konsekvensen være at andre grasareal tas ut av produksjon og gror igjen med skog.

NIBIOS konsekvensutredning² viser at i 12 kommuner i Norge vil enkeltbønder berøres av et forbud mot nydyrking av myr. Også i disse kommunene finnes det mineraljordsarealer som er egnet for nydyrking, om enn ikke i umiddelbar nærhet av driftssenteret.

Myr er leveområde for en rekke arter

Myrer har ofte et rikt plante- og dyreliv, og er svært populære landingsplasser for trekkfugler på vei nord om våren og sør om vinteren. Uten disse landingsplassene kommer de seg ikke til målet sitt. Når våtmarkene blir færre, som nå, kan vi risikere at det blir færre fugler⁴. Mange andre fugler enn trekkfuglene er avhengig av myr som matfat, spill- og hekkeplass. En rekke plante- og dyrearter i Norge har våtmark som sitt eneste levested. Mange av disse er truet. Dette gjelder spesielt moser, karplanter og insekter. Orkideen myrflangre lever bare på rikmyrer, og er sterkt

² Grønlund, A. & Harstad, OM, Bioforsk Rapport 11 (9), 2014

³ Bárcena, T.G., Grønlund, A., Hoveid, Ø., Søgaard, G., Lågbu, R.
NIBIO RAPPORT / VOL.: 2, NR.: 43, 2016

⁴ <https://www.nrk.no/ho/mange-arter-halvert-pa-fa-ar-1.11780150>

truet⁵. Halvparten av myrene der myrflangre lever er forsvunnet, og det er hovedårsaken til at den kan bli borte fra norsk natur for alltid. Sommerfuglen emblas ringvinge har forsvunnet fra store deler av Østlandet på grunn av grøfting av myrer⁶.

Myr og våtmark demper flom

Mange våtmarker, og særlig myrer, har stor kapasitet til å lagre vann, og dette gjør at de kan dempe flom. De store mengdene torvmose i myr illustrerer dette godt: Torvmose kan holde på vann tilsvarende ti ganger sin egen vekt⁷. Det gjør myra til en svamp i naturen. Den holder på vann under våte perioder, og frigir vann til naturen rundt i tørre perioder. På grunn av klimaendringene kan vi forvente oss mer nedbør, men også flere tørkeperioder⁸ enkelte steder i landet. Det har aldri vært behov for mer vannregulerende natur enn nå. I den offentlige utredningen «Naturens goder – om verdier av økosystemtjenester»⁹ fra 2013, anbefales det å ta særlig hensyn til myrer og annen våtmark som har en vannregulerende effekt og som bidrar til å bremse hastigheten av flomvann. Her konkluderes det med at ødelagte myrer er en viktig grunn til å anta at kapasiteten til flomdemping er vesentlig redusert i Norge i forhold til forrige århundre og tidligere.

Myr og våtmark renser vann

En annen økosystemtjeneste våtmarkene gir oss er å rense vann, og avrenning fra jordbruk og andre forurensningskilder vil kunne få større konsekvenser i ferskvann hvis ikke vannet først har blitt filtrert gjennom et våtmarksområde. Tidligere ble myrene sett på som «vassjuke» og verdiløse områder, og derfor har de blitt grøftet, drenert til jordbruksformål, tilplantet med skog eller brukt til uttak til brensel eller utsatt for annen nedbygging. I dag vet vi at myra er svært verdifull natur, men fortsatt blir myrer ødelagt.

I tillegg har myr stor kulturell betydning som historisk arkiv for fortidslevninger og gjenstander.

Det er lønnsomt å la myra ligge

Restriksjoner mot nydyrking av myr vil være samfunnsøkonomisk lønnsomt. De ulike rapportene som regner på dette, kommer fram til litt ulike tall, f.eks 500 kr per dekar per år for de arealene som ellers ville blitt dyrket i NIBIO Rapport 43/16. På bakgrunn av de ulike rapportene gjort på dette området, vil gevinsten ligge i størrelsesorden 500-1000 kr/ dekar og år. Det er samfunnsøkonomisk lønnsomt å la myra ligge på grunn av CO₂-utslippene vi unngår.

⁵ <http://www2.artsdatabanken.no/faktaark/Faktaark157.pdf>

⁶ <http://artsdatabanken.no/Pages/144843>

⁷ <http://digitalcommons.mtu.edu/bryophyte-ecology/>

⁸ <http://www.miljodirektoratet.no/no/Publikasjoner/2015/September-2015/Klima-i-Norge-2100/>

⁹ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2013-10/id734440/>

Det argumenteres fra enkelte med at alternativene til å dyrke opp myr kan være like ille, eller verre, for klima og/eller naturmangfold. For det første mener vi de viktigste tiltakene i så måte er å hindre at dyrka mark bygges ned eller går ut av drift, slik at behovet for nydyrking ikke blir så stort. Derneft skal det ved hver enkelt tillatelse til nydyrking gjøres en grundig vurdering av effekten på klima og naturmangfold på det aktuelle stedet, slik at eventuelle verstinger i så måte kan lukes ut. Skog som vokser og får stå uten å bli hogd binder og lagrer betydelige mengder karbon. Når skog hogges for det ene eller andre formål, får det en negativ klimaeffekt. Det er imidlertid lagret mange ganger mer karbon pr. arealenhet myr enn pr. arealenhet skog, selv om man regner inn både det som er over og under bakken. Det er også slik at karbonet i tømmeret som hogges kan anvendes til formål som kan være positivt for klimaet, mens karbonet i myra bare vil slippe ut i atmosfæren. Klimaregnskapet for nydyrking av myr vil totalt sett være langt verre enn ved nydyrking av de fleste skogtyper.

Kommentarer til forslag til endringer i nydyrkingsforskriften

Definisjoner av myr

Departementet foreslår at det tas inn en ny definisjon av myr i § 3, fjerde ledd. Den nye definisjonen tilsvarer myrklassifisering i AR5, og omfatter myr dypere enn 30 cm. Vi ser at dette er en rasjonell løsning, men vil understreke at naturmangfoldet i liten grad er avhengig av hvor dyp myra er. Det finnes områder med myrvegetasjon, der torvdybden er mindre enn 30 cm, som det med denne definisjonen fremdeles vil være mulig å dyrke opp – men som da både vil gi noe klimagassutslipp og ikke minst vil kunne gå ut over biologisk mangfold. Særlig på kalkrik mark med såkalte rikmyrer vil dette være uheldig. Vi støtter at man innfører denne grensen nå, men mener det må tas sikte på å forby nydyrking på alle arealer med torv- og myrvegetasjon.

Avgjørelser om nydyrking på andre områder

I forslag til endring av § 5 er setninga «Ved denne vektleggingen skal det tas hensyn til om det på arealet er sjeldne miljøverdier og hvor sjeldne miljøverdiene er.» fjernet, med begrunnelse i at dette ivaretas i § 5 første punktum. Sabima ønsker ikke at det skal bli lettere å få tillatelse til nydyrking på områder som ikke er myr, der det finnes sjeldne miljøverdier, og vi motsetter oss derfor fjerning av denne setningen.

Dispensasjonsadgang

Det legges opp til et generelt forbud mot nydyrking av myr, noe Sabima støtter, men det skal også være mulig å gi dispensasjon i «særskilte tilfeller» (Forskrift om nydyrking, § 6). Det er ikke lagt fram hvilke kriterier som skal gjelde for dispensasjon, men departementet ber om innspill. Hvilke kriterier som legges til grunn for en eventuelt dispensasjon er særs viktig, så vi ikke ender i en situasjon

som i dag der nesten alle nydyrkingssøknader innvilges. Vi mener at også eventuelle kriterier for dispensasjon fra forbudet mot nydyrking av myr må på en fornyet høring, siden vi som høringspart i denne høringen ikke får anledning til å ta stilling til aktuelle kriterier. I utgangspunktet hadde vi foretrukket at det ikke kunne dispenseres, men utfra betraktningen om at nærmest alle regler har mulighet for å gi unntak vil vi anbefale at det ikke stilles opp konkrete kriterier – men at dette må vurderes av myndighetene i hvert enkelt tilfelle med utgangspunkt at det bare skal være i «særskilte tilfeller». Det må etableres en enkel overvåkning av hvordan dispensasjoner praktiseres, slik at departementet kan følge med på om intensjonen med forbudet oppnås – og også med tanke på innrapportering av klimagassutslipp.

Vi mener det må stilles som krav at dispensasjoner fra nydyrkingsforbudet skal legges inn i **Miljøvedtaksregisteret**, slik at det er mulig for ulike parter å følge med på praktiseringen og ta stilling til konkrete vedtak som blir fattet.

CO₂-avgift

Grønn skattekommisjon har anbefalt at det innføres en CO₂-avgift på omdisponering av større arealer, blant annet drenering, grøfting og nedbygging av myr samt uttak av torv. Miljødirektoratet påpeker i sitt høringssvar til NOU 2015: 15 *Sett pris på miljøet* viktigheten av dette forslaget. Sabima mener det må innføres en CO₂-avgift på de arealene som det eventuelt, i særlige tilfeller, gis dispensasjon til å nydyrke. Nydyrking av myr vil medføre et kjent og målbart utslipp av klimagasser, som det virker urimelig å ikke avgiftsbelegge som andre klimagassutslipp. En CO₂-avgift ville også gi et riktigere bilde av de reelle, totale samfunnskostnadene ved nydyrking av myr.

Med vennlig hilsen

Anna Blix
Rådgiver